

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогодні в Україні відбуваються масштабні зміни в системі законодавства і державного управління. Дана політика орієнтована на входження в Європейський Союз на правах рівноправного партнера. Так само одним з основних орієнтирів є соціально-економічне зростання в регіонах в умовах фінансової децентралізації та побудова фінансового забезпечення населення заснованих на пріоритетних засадах в контексті євроінтеграційних процесів.

Дотримуючись умов Європейської соціальної хартії в Україні потрібно проводити реформування у сфері соціально-трудових відносин й виконання соціальних гарантій на підставі приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів та довести економічну спроможність держави виконувати свої функції.

В Україні проводиться реформування системи соціального захисту шляхом зростання в ній частки страхових відносин, які є більш адекватними ринковим соціально-економічним умовам та забезпечують розподіл матеріальної відповідальності щодо компенсації та мінімізації соціальних ризиків на максимальну можливу кількість учасників. Водночас, цілий ряд чинників, серед яких значна кількість пілг, великий дефіцит Пенсійного фонду України, низька довіра населення до фінансових установ, негативна демографічна ситуація тощо, не дає змогу швидко змінити існуючу структуру, що негативним чином може позначитися на майбутнє [1].

Навіть після визнання стратегічним пріоритетом орієнтацію на європейську модель, в українському законодавстві неодноразово пропонувалися властиві для радянських часів пільги для нових категорій громадян. Як наслідок, держава, не маючи необхідних ресурсів, брала на себе додаткові зобов'язання у сфері соціального захисту, що не мало жодного соціального чи економічного ефекту, крім встановлення привілеїв для окремих соціальних груп або представників певних професій.

Так, наприклад, в Україні існує розгалужена система пільг та допомог, яка, до того ж, надається населенню без перевірки нужденності. Протягом 1996–2015 рр. таку перевірку здійснювали при виплаті лише 2–7% усіх соціальних допомог. Слід відзначити, що в цілому по ЄС близько 10% допомог надаються з перевіркою отримувачів на нужденність. По країнах ЄС найбільше таких допомог у 2014 р. було в Ірландії (31,1%) та у Данії (35,7%). В Україні, наприклад, у 2009 р. з існуючих 125 видів пільг лише 44 види пільг було передбачено для 45 найбільш соціально незахищених категорій громадян. Інші 39 видів пільг надавалися 57 категоріям працездатного населення за професійною ознакою або родом занять, а ще 45 видів пільг надавалися 14 категоріям громадян, які мають певні заслуги перед державою [1].

Це призводить до того, що значна частина фінансових ресурсів спрямовується на виплату соціальних допомог та пільг населенню, яке цього не потребує з огляду на достатній рівень їхнього доходу. Якщо в країнах ЄС вона становить близько 50% соціальних трансфертів, направлених на бідні верстви населення, то в Україні цей показник трохи вище 19% [2, с. 128]. Внаслідок цього, у структурі загальних доходів населення біля 40% становлять різноманітні соціальні трансферти, що є занадто обтяжливим для економіки країни.

Кількість та розмір соціальних трансфертів є специфічними для кожної держави, оскільки вони формуються не лише під дією політичних та економічних чинників, а й соціально-культурних і морально-етичних, які притаманні даному суспільству. Навіть в межах Європейського Союзу, країни якого з кожним роком все більше інтегруються в єдиний економічний, соціальний та політичний простір, є значні відмінності у системі соціального захисту. Так, наприклад, такий вид соціального трансферту, як допомога при народженні дитини, повністю відсутній в одних країнах (Греція, Австрія, Португалія), проте є у їхніх найближчих сусідів (Іспанія, Данія, Італія) [3, с. 5].

В останні роки у більшості розвинених країн світу відбувається реформування систем соціального захисту шляхом зменшення частки державних ресурсів у загальних соціальних витратах та розширення ролі загальнообов'язкового державного та добровільного приватного соціального страхування. Незважаючи на світові тенденції, в Україні рівень державного

фінансування протягом досліджуваного періоду залишається відносно сталим [4, с. 53].

Останнім часом більшість країн світу, незважаючи на основні принципи побудови своїх систем соціального захисту, намагаються все більше залучати до їх фінансування приватні кошти через різноманітні недержавні фонди соціального страхування, робота яких базується на накопичувальному принципі. Необхідність таких структурних перетворень виникла як під тиском ускладнення демографічної ситуації (тільки під дією цього чиннику за підрахунками Європейської комісії витрати на соціальний захист у найближчі два десятиліття зростуть на 4–8% у структурі ВВП), так і в результаті негативної економічної ситуації у світі [3, с. 6].

Все це зумовлює пошук нової стратегії розвитку і фінансування соціального захисту. За сучасних умов вона повинна базуватися, перш за все, на інвестиційних та конкурентних механізмах формування доходів населення. Аналізуючи джерела фінансування соціального захисту, діючий механізм реалізуються через приватні соціальні фонди (страхові організації, недержавні пенсійні фонди), в свою чергу вони повинні діяти не як пасивні отримувачі грошових коштів, заснованих на законодавчо встановлених нормах, а як агенти активного прояву економічних відносин, які є учасниками формування інвестиційного потенціалу держави.

Список використаної літератури

1. Фінансове забезпечення соціального захисту в Україні у контексті євроінтеграційних процесів. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/d36be6e1b37286eb2be9f625e38700b5.pdf> (дата звернення: 01.11.2020).
2. Осіпова Л. В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: сучасний стан та перспективи. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2018. № 1. С. 125–138.
3. Борисюк О. В. Імплементация зарубіжних моделей соціального страхування до вітчизняних реалій. *Молодий вчений*. 2017. № 4.4. С. 5–8.
4. Роледерс В. В., Кукель Г. С. Проблеми фінансування сфери соціального захисту населення в Україні та шляхи їх подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 49–54.